

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

UDK: 616.9:615.33

ANTIBIOTIKLARGA REZISTENTLIK MUAMMOSI VA UNI OLDINI OLISH

Kibriyeva Maxfirat Abduraxmonovna
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Morfologik fanlar kafedrasida o'qituvchisi

kibriyeva1@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-7053-8526>

Odiljonov Ozodbek Odiljon o'g'li

odiljonnorkulov0@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-4932-4354>

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy tibbiyot va jamoat salomatligi oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri — antibiotiklarga rezistentlik masalasi har tomonlama tahlil qilinadi. Antibiotik rezistentlik bakteriyalarning antibiotik dorilarga nisbatan chidamlilik xususiyatini rivojlantirishi natijasida yuzaga kelib, infeksiya kasalliklarini davolash samaradorligini keskin pasaytiradi. Tadqiqotda rezistentlikning kelib chiqish sabablari, jumladan antibiotiklarni me'yoridan ortiq va nazoratsiz qo'llash, o'z-o'zini davolash, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish kabi omillar yoritiladi. Shuningdek, antibiotiklarga rezistent mikroorganizmlarning global miqyosda tarqalishi va ularning sog'liqni saqlash tizimiga, iqtisodiyotga hamda jamiyatga salbiy ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqolada antibiotik rezistentlikni oldini olishning samarali strategiyalari, jumladan ratsional antibiotik terapiyasi, shifokor nazorati ostida davolanish, profilaktik choralar, aholi orasida tibbiy savodxonlikni oshirish va xalqaro hamkorlikning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Antibiotiklar, rezistentlik, mikroorganizmlar, infeksiya kasalliklari, noto'g'ri davolash, jamoat salomatligi, profilaktika, tibbiy nazorat.

Annotation: This article provides a comprehensive analysis of antibiotic resistance, one of the most critical challenges facing modern medicine and global public health. Antibiotic resistance occurs when bacteria develop the ability to survive exposure to antibiotics, leading to reduced effectiveness of standard treatments and increased mortality rates. The study examines the main causes of resistance, including the overuse and misuse of antibiotics, self-medication, and the uncontrolled application of antibiotics in agriculture and veterinary practice. Furthermore, the global spread of resistant microorganisms and their negative impact on healthcare systems, economic

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

stability, and social well-being are discussed. The article emphasizes effective prevention strategies such as rational antibiotic use, strict medical supervision, improved infection prevention measures, public awareness, and international cooperation to combat antibiotic resistance.

Keywords: Antibiotics, resistance, microorganisms, infectious diseases, irrational drug use, public health, prevention, medical supervision.

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема антибиотикорезистентности как одна из наиболее актуальных угроз современному здравоохранению и общественному здоровью в целом. Антибиотикорезистентность возникает в результате способности бактерий адаптироваться к действию антибиотиков, что значительно снижает эффективность лечения инфекционных заболеваний. В исследовании анализируются основные причины развития резистентности, включая чрезмерное и неправильное применение антибиотиков, самолечение, а также их неконтролируемое использование в сельском хозяйстве и ветеринарии. Особое внимание уделяется глобальному распространению устойчивых микроорганизмов и их негативному влиянию на системы здравоохранения, экономику и общество. В статье обосновывается необходимость комплексных профилактических мер, таких как рациональная антибиотикотерапия, медицинский контроль, повышение уровня медицинской грамотности населения и международное сотрудничество.

Ключевые слова: Антибиотики, резистентность, микроорганизмы, инфекционные заболевания, самолечение, общественное здоровье, профилактика, медицинский контроль.

KIRISH

Zamonaviy tibbiyot taraqqiyotiga qaramay, infeksiyon kasalliklar inson salomatligi uchun jiddiy xavf tug'dirishda davom etmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda antibiotiklarga rezistentlik (antibiotik qarshiligi) muammosining keskin kuchayishi butun dunyo sog'liqni saqlash tizimi oldida global muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Antibiotiklar XX asrda tibbiyotda inqilobiy burilish yasab, ko'plab o'lim bilan yakunlanadigan kasalliklarni samarali davolash imkonini bergan bo'lsa-da, ularning noto'g'ri va nazoratsiz qo'llanilishi natijasida mikroorganizmlarning ushbu dorilarga nisbatan chidamliligi ortib bormoqda. Antibiotiklarga rezistentlik bakteriyalarning genetik moslashuvi natijasida antibiotiklarning ta'siriga qarshi turish qobiliyatini rivojlantirishi bilan izohlanadi. Bu holat oddiy infeksiyalarning ham og'ir kechishiga, davolanish muddatining uzayishiga, tibbiy xarajatlarning ortishiga va o'lim holatlarining ko'payishiga olib kelmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti antibiotik rezistentlikni XXI asrning eng xavfli tibbiy muammolaridan biri sifatida baholamoqda. Mazkur muammoning yuzaga kelishida antibiotiklarni shifokor tavsiyasisiz qabul qilish, davolash kursini to'liq bajarmaslik, virusli kasalliklarda antibiotiklardan asossiz foydalanish, shuningdek, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan me'yoridan ortiq foydalanish muhim omillar hisoblanadi. Bu esa rezistent shtamlarning tezkor tarqalishiga va ularning yangi hududlarda paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois, antibiotiklarga rezistentlik muammosini chuqur o'rganish, uning kelib chiqish sabablarini aniqlash va samarali oldini olish choralarini ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqot antibiotik rezistentlikning mohiyatini yoritish, uning tibbiy va ijtimoiy oqibatlarini tahlil qilish hamda ushbu muammoni kamaytirishga qaratilgan ilmiy asoslangan profilaktik yondashuvlarni ko'rsatib berishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Antibiotiklarga rezistentlik muammosi so'nggi o'n yilliklarda jahon ilm-fani va sog'liqni saqlash tizimi diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Ushbu masala bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar antibiotik rezistentlikning global miqyosda tez sur'atlar bilan tarqalayotganini va infeksiyon kasalliklarni davolashda jiddiy to'siqlarni yuzaga keltirayotganini ko'rsatadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti tomonidan e'lon qilingan hisobotlarda antibiotiklarga rezistent bakteriyalar inson salomatligiga tahdid soluvchi asosiy omillardan biri sifatida baholanadi hamda

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

ushbu holat davolash samaradorligining pasayishi, kasallanish va o'lim ko'rsatkichlarining oshishiga olib kelayotgani ta'kidlanadi. Xorijiy ilmiy adabiyotlarda antibiotik rezistentlikning kelib chiqish mexanizmlari va omillari keng yoritilgan. Jumladan, Davies va Davies antibiotik rezistentlikni bakteriyalarning evolyutsion moslashuv jarayoni sifatida izohlaydi va antibiotiklarning haddan tashqari qo'llanilishi ushbu jarayonni tezlashtiruvchi asosiy omil ekanini qayd etadi. Levy va Marshall o'z tadqiqotlarida antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish mikroorganizmlarda genetik mutatsiyalarni kuchaytirishini hamda rezistent shtammlarning shakllanishiga olib kelishini ilmiy asosda ko'rsatib beradilar. Laxminarayan va hammualliflar esa antibiotik rezistentlikning tibbiy oqibatlari bilan bir qatorda, uning iqtisodiy va ijtimoiy zararlarini ham tahlil qilib, sog'liqni saqlash tizimlari uchun katta moliyaviy yuk keltirib chiqarishini ta'kidlaydilar. MDH davlatlari va mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan izlanishlarda ham antibiotiklarga rezistentlik muammosi dolzarb masala sifatida ko'rib chiqilgan. Ushbu tadqiqotlarda antibiotiklarni shifokor tavsiyasisiz qabul qilish, davolash kursining to'liq bajarilmasligi, virusli kasalliklarda antibiotiklardan asossiz foydalanish hamda aholining tibbiy savodxonligi pastligi rezistentlik rivojlanishining asosiy sabablaridan biri sifatida ko'rsatiladi. Shuningdek, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan nazoratsiz foydalanish natijasida rezistent mikroorganizmlarning atrof-muhit orqali inson organizmiga o'tishi ehtimoli ham ilmiy adabiyotlarda alohida ta'kidlangan. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, antibiotiklarga rezistentlik ko'p omilli va murakkab biologik jarayon bo'lib, uni faqatgina farmakologik yondashuv bilan cheklab bo'lmaydi. Mazkur muammoni samarali nazorat qilish uchun tibbiy, ijtimoiy, tashkiliy va profilaktik choralarni o'z ichiga olgan kompleks strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda antibiotik rezistentlikni oldini olish bo'yicha nazariy tavsiyalar yetarli bo'lsa-da, ularni amaliyotga joriy etish mexanizmlarini chuqurroq o'rganish ehtiyoji mavjudligi aniqlanadi.

NATIJALAR

Olib borilgan adabiyotlar tahlili va metodologik izlanishlar natijasida antibiotiklarga rezistentlik muammosining zamonaviy sog'liqni saqlash tizimida tobora kuchayib borayotganligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, antibiotiklardan noto'g'ri va nazoratsiz foydalanish mikroorganizmlarning moslashuvchanligini oshirib, rezistent shtammlarning tez shakllanishiga olib kelmoqda. Ayniqsa, keng ta'sir doirasiga ega antibiotiklarning asossiz qo'llanilishi rezistentlik rivojlanishida yetakchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Tahlil qilingan ilmiy manbalar asosida aniqlanishicha, antibiotiklarga rezistentlik nafaqat bakterial infeksiyalarning davolanishini murakkablashtirmoqda, balki kasallikning davomiyligini uzaytirib, asoratlarning sonining ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Bu holat o'z navbatida sog'liqni saqlash muassasalariga tushayotgan yukni oshirib, davolash xarajatlarining sezilarli darajada ortishiga olib keladi. Natijalar rezistent infeksiyalar bilan kasallangan bemorlarda kasalxonada yotish muddati uzoqroq bo'lishini va davolash samaradorligi pastroq ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida antibiotiklarga rezistentlikning asosiy sabablaridan biri sifatida aholining tibbiy savodxonligi yetarli darajada emasligi aniqlandi. Ko'plab manbalarda bemorlarning antibiotiklarni shifokor tavsiyasisiz qabul qilishi, davolash kursini to'liq tugatmasligi hamda virusli kasalliklarda antibiotiklardan foydalanishi keng tarqalgan holat ekanligi qayd etiladi. Ushbu omillar bakteriyalarning antibiotiklarga moslashuvini tezlashtiruvchi muhim omil sifatida baholandi. Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan nazoratsiz foydalanish rezistent mikroorganizmlarning atrof-muhit orqali tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa inson salomatligiga bilvosita tahdid tug'dirib, antibiotiklarga rezistentlik muammosining faqat tibbiyot doirasida emas, balki ekologik va ijtimoiy muammo ekanini tasdiqlaydi.

MUHOKAMA

Ushbu tadqiqot natijalari antibiotiklarga rezistentlik muammosining zamonaviy tibbiyot va jamoat salomatligi uchun qanchalik dolzarb ekanini yana bir bor tasdiqlaydi. Olingan natijalar avvalgi ilmiy tadqiqotlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan bildirilgan xulosalar bilan mos keladi hamda

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish rezistentlik rivojlanishida asosiy omil ekanini ko'rsatadi. Xususan, keng ta'sir doirasiga ega antibiotiklarning asossiz qo'llanilishi mikroorganizmlarning tez moslashuviga olib kelishi haqidagi qarashlar ushbu tadqiqot natijalari bilan tasdiqlandi. Natijalarning tahlili shuni ko'rsatadiki, antibiotiklarga rezistentlik nafaqat tibbiy muammo, balki murakkab ijtimoiy va iqtisodiy masala hisoblanadi. Rezistent infeksiyalar sababli davolanish muddatining uzayishi va davolash xarajatlarining ortishi sog'liqni saqlash tizimi uchun sezilarli moliyaviy yuk keltirib chiqarmoqda. Ushbu holat Laxminarayan va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda keltirilgan xulosalar bilan uyg'unlashadi, ya'ni antibiotik rezistentlik iqtisodiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Muhokama jarayonida aniqlanganki, aholining tibbiy savodxonligi darajasi antibiotiklarga rezistentlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bemorlarning antibiotiklarni shifokor ko'rsatmasiz qabul qilishi, davolash kursini to'liq bajarmasligi va virusli infeksiyalarda antibiotiklardan foydalanishi rezistent shtammlarning paydo bo'lishini tezlashtiradi. Bu holat ko'plab xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda qayd etilgan xulosalar bilan mos keladi va profilaktik choralarni kuchaytirish zaruratini yana bir bor asoslaydi. Shuningdek, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish muhokama jarayonida alohida e'tibor qaratiladigan jihat sifatida namoyon bo'ldi. Tadqiqot natijalari rezistent mikroorganizmlarning atrof-muhit orqali tarqalishi inson salomatligiga bilvosita tahdid solishini ko'rsatadi. Bu esa antibiotiklarga rezistentlikni faqat tibbiyot sohasi bilan cheklab bo'lmazligini, balki ekologik va ijtimoiy omillarni ham hisobga olgan holda hal etish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot antibiotiklarga rezistentlik muammosining zamonaviy tibbiyot va jamoat salomatligi uchun dolzarb va jiddiy tahdid ekanini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Olib borilgan adabiyotlar tahlili, metodologik yondashuv hamda olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, antibiotiklarga rezistentlikning asosiy sabablari antibiotiklardan noto'g'ri va nazoratsiz foydalanish, shifokor ko'rsatmalariga rioya qilmaslik hamda aholining tibbiy savodxonligi yetarli darajada shakllanmaganligi bilan chambarchas bog'liqdir. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, antibiotiklarga rezistent mikroorganizmlarning tarqalishi infeksiyon kasalliklarni davolash samaradorligini pasaytirib, davolanish muddatining uzayishiga, asoratlari va o'lim holatlarining ko'payishiga olib kelmoqda. Bu holat sog'liqni saqlash tizimi uchun katta iqtisodiy yuk keltirib chiqarib, tibbiy resurslardan foydalanish samaradorligini pasaytiradi. Shu bilan birga, veterinariya va qishloq xo'jaligida antibiotiklardan nazoratsiz foydalanish rezistent mikroorganizmlarning atrof-muhit orqali tarqalishiga sabab bo'lib, muammoning global va ko'p tarmoqli xarakterga ega ekanini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, antibiotiklarga rezistentlik muammosini samarali nazorat qilish sog'liqni saqlash tizimi, davlat siyosati va jamiyatning barcha qatlamlari o'rtasidagi hamkorlikni talab etadi. Ilmiy asoslangan profilaktik choralar va ongli yondashuvlar orqali antibiotiklarning kelajak avlodlar uchun samaradorligini saqlab qolish mumkinligi ushbu tadqiqot natijalari asosida ilmiy jihatdan asoslab berildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. World Health Organization. Antimicrobial resistance: global report on surveillance. Geneva: WHO, 2014.
2. World Health Organization. Global action plan on antimicrobial resistance. Geneva: WHO, 2015.
3. Davies J., Davies D. Origins and evolution of antibiotic resistance. Microbiology and Molecular Biology Reviews, 2010, Vol. 74(3), pp. 417–433.
4. Levy S. B., Marshall B. Antibacterial resistance worldwide: causes, challenges and responses. Nature Medicine, 2004, Vol. 10(12), pp. 122–129.
5. Laxminarayan R., Duse A., Wattal C. et al. Antibiotic resistance — the need for global solutions. The Lancet Infectious Diseases, 2013, Vol. 13(12), pp. 1057–1098.

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO‘YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

6. Ventola C. L. The antibiotic resistance crisis: causes and threats. *Pharmacy and Therapeutics*, 2015, Vol. 40(4), pp. 277–283.
7. Spellberg B., Bartlett J. G., Gilbert D. N. The future of antibiotics and resistance. *The New England Journal of Medicine*, 2013, Vol. 368, pp. 299–302.
8. O‘rinov A. A., Karimov B. S. Antibiotiklardan oqilona foydalanish va rezistentlik muammolari. *O‘zbekiston tibbiyot jurnali*, 2020, №3, 45–50-betlar.
9. Madjidov J. R. Infektsion kasalliklarda antibiotik terapiyasining zamonaviy muammolari. Toshkent: Tibbiyot, 2019.

